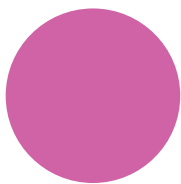
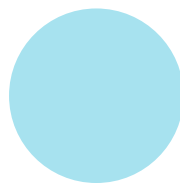
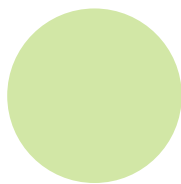
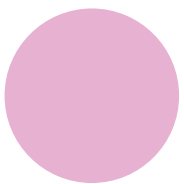
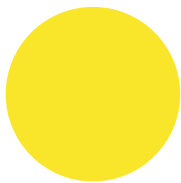
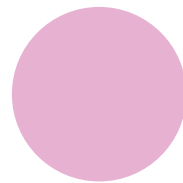
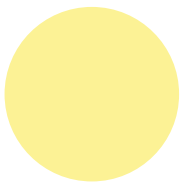
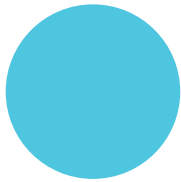
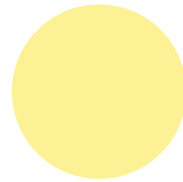
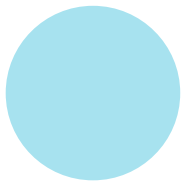
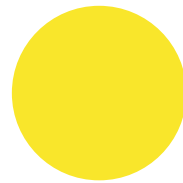
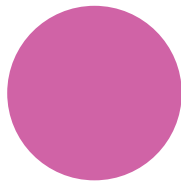
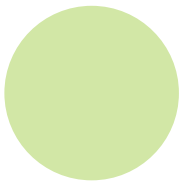

Verdens bedste erhvervsuddannelser

INDHOLD

Forord 1

1 Elevernes valg af uddannelse 2

Garanti for at kunne fuldføre den ønskede uddannelse 2
Tættere samarbejde mellem erhvervsskoler, produktionsskoler
og Ungdommens Uddannelsesvejledning 3
Mere vejledning til de usikre 4
Gode introduktionsforløb 5
Klassen er vigtig 5

2 Et godt undervisningsmiljø 6

Ikke flere elever pr. lokale end det er miljømæssigt forsvarligt 7
Elevråd på alle erhvervsskoler 7
Attraktive fællesområder 8
Erhvervsskolerne skal stilles lige økonomisk – ved at behandles forskelligt 8
Mobberegler på alle erhvervsskoler 9
Penge til godt pædagogisk miljø 10

3 Lærernes kompetencer i top 11

Lærernes løn- og ansættelsesvilkår 11
Faglig opkvalificering af lærerne 12
Systematisk kompetenceudvikling 13

4 Ledelse med fokus på udvikling 14

Kvalitet i ledelsen 14
Strategisk bestyrelsesarbejde 15
Taxametre frem for puljer 15

5 Praktikpladser 16

Vekseluddannelse og praksislæring 16
Praktikpladser og konjunkturudsving 17
Udbud af praktikpladser 18
Skolepraktik 19

6 Dialog og samspil mellem elev, skole og virksomhed 21

Sammenhæng mellem skole og virksomhed 21
Forventningsafstemning mellem elev og virksomhed 22

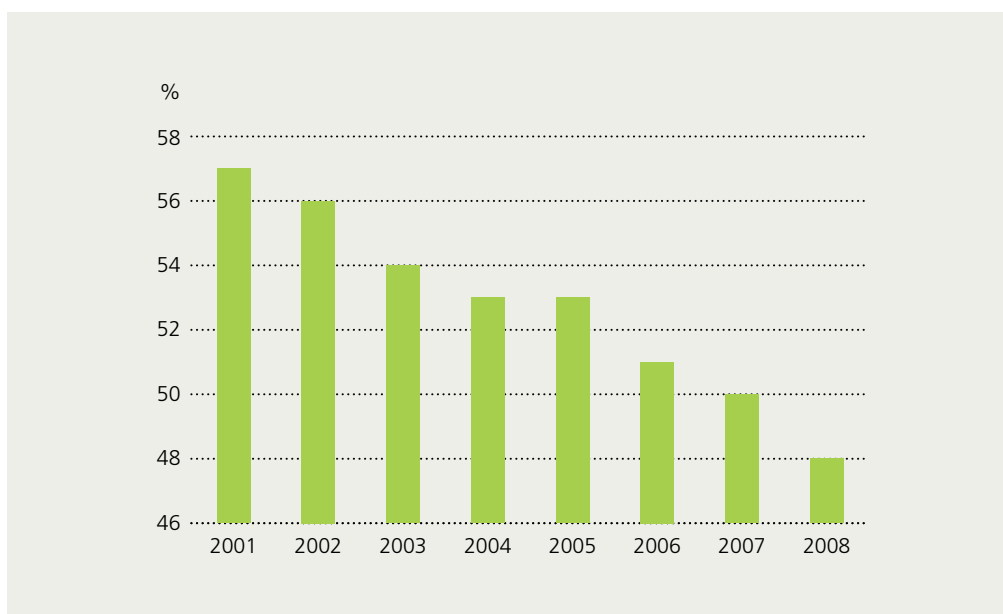
7 Opsamling af forslag 23

FORORD

Figur 1

Fuldførelsesprocenten på erhvervsfaglige uddannelser 2001 til 2008.

Kilde: UNI-C Statistik & Analyse på data fra Danmarks Statistik 2009.

Karin Bancsi

I foråret 2009 holdt HK en stor konference under titlen "Verdens bedste erhvervsuddannelser". Det kom der mange ideer og forslag ud af, og dem har vi nu bearbejdet og lagt frem i denne pjece.

De danske erhvervsuddannelser er blandt verdens bedste. Det ved vi – og det kan vi være stolte af. Men alt er alligevel ikke, som det skal være.

Mindre end halvdelen af de elever, der begynder på en erhvervsuddannelse, fuldfører. Og billedet er desværre blevet værre år for år, som figur 1 viser.

Det er ikke godt nok. Noget må gøres, mener vi i HK, og det er vi heldigvis ikke ene om. Vi skal have gjort noget ved frafaldet, og vi skal have flere til at tage en erhvervsuddannelse.

Før det lykkes, har vi ikke verdens bedste erhvervsuddannelser. Men det er det mål, vi skal sigte mod. Ellers taber vi mange unge på gulvet i en krisetid.

Danmark får desuden hårdt brug for uddannet arbejdskraft i fremtiden. Ifølge Arbejderbevægelsens Erhvervsråd vil der mangle ca. 45.000 personer med en erhvervsuddannelse i bagagen om små 10 år, hvis ikke udviklingen vendes.

Vi har i denne pjece stillet seks teser op som en slags vejvisere på vejen til verdens bedste erhvervsuddannelser.

Følger man dem, og gør man forslagene bag de seks teser til virkelighed, så kan det ikke gå galt. Så tror vi fuldt og fast på, vi har nået målet: Verdens bedste erhvervsuddannelser.

Med venlig hilsen
Karin Bancsi
HK/DANMARK

1

ELEVERNES VALG AF UDDANNELSE

Tese: Eleverne skal have lyst, vilje og evner til uddannelsen, vide hvad de går ind til og aktivt selv have valgt. Der er behov for tæt samspil mellem erhvervsskole, Ungdommens Uddannelsvejledning, produktionsskoler, EGU/kommunen, sprogcenteret, 10-klassecenteret mv.

Garanti for at kunne fuldføre den ønskede uddannelse

Problem:

Når man er færdig med folkeskolen og motiveret for at gå i gang med sin drømmeuddannelse, så dur det ikke, at man godt kan starte på uddannelsen, men ikke er garanteret ret til at gøre den færdig.

Det er ikke ligefrem med til at motivere til at begynde på – og gennemføre – en erhvervsuddannelse.

Det hjælper ikke meget at blive garanteret en uddannelse inden for et helt andet jobområde end det, man ønsker.

Derfor skal de unge kunne komme ind på det fag og den uddannelse, de ønsker – og have garanti for at kunne gøre uddannelsen færdig.

I de nuværende 109 erhvervsuddannelser er der reelt kun uddannelsesgaranti i 37 af dem. Her er der nemlig enten frit optag på en skolebaseret uddannelse eller frit optag i skolepraktik for elever, der mangler praktikplads. I de resterende 72 erhvervsuddannelser er der enten slet ikke skolepraktik, eller der er kvote på, hvor mange elever der må optages. Med andre ord: altså ingen garanti for at kunne gennemføre den uddannelse, man har påbegyndt. (Kilde: Undervisningsministeriet februar 2009)

Løsning:

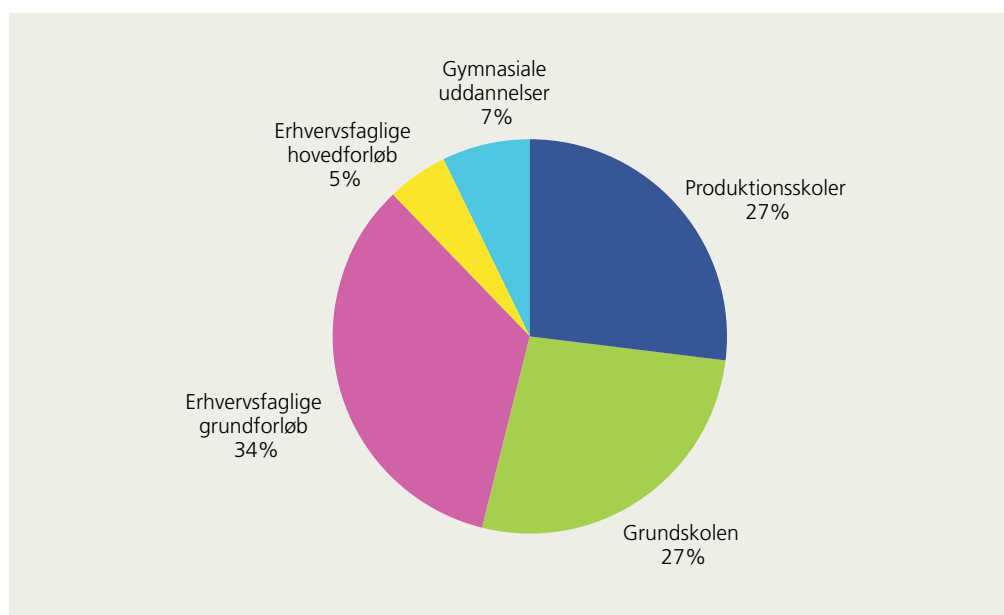
- Når de unge har valgt en uddannelse, skal de have en reel garanti for at kunne fuldføre den. Derfor skal alle, der har gennemført grundforløbet, have garanti for optagelse på hovedforløbet. Enten gennem en praktikplads i en virksomhed, og det er klart at foretrække, eller gennem en alternativ uddannelsesmulighed som skolepraktik.

Tættere samarbejde mellem erhvervsskoler, produktionsskoler og Ungdommens Uddannelsesvejledning

Figur 2

Hvilke uddannelser deltagere på produktionsskoler kom fra i 2006 (pct.).

Kilde: UNI-C Statistik & Analyse.

Problem:

Der er unge, der ikke umiddelbart har lyst til og forudsætninger for at begynde på en erhvervsuddannelse. For disse unge kan erhvervsgrunduddannelse (EGU) og produktionskole være egnede alternativer, der senere kan fungere som springbræt til en egentlig erhvervsuddannelse.

39 pct. af de elever, der begynder på en produktionsskole, kommer fra en erhvervsuddannelse – med et nederlag i rygsækken.

Noget tyder på, at eleverne ikke er blevet vejledt godt nok. En del af dem burde være begyndt på produktionsskole og ikke i en erhvervsuddannelse.

Noget lignende gør sig gældende for EGU, som er et tilbud til elever, der ikke kan magte en erhvervsuddannelse. Den største gruppe af elever, der begynder på en EGU, kommer direkte fra produktionsskolen. Det ser altså ud til, at der kører en trafik fra EUD til produktionskole og videre til EGU.

Billedet af, at vejledningen ikke er god nok, understøttes af en evaluering af vejledningsindsatsen (Evalueringsinstituttet: 2007). Den peger på, at samspillet mellem Ungdommens Uddannelsesvejledning og uddannelsesinstitutionerne ikke er godt nok. Flere steder er der et godt samarbejde, men billedet er ikke det samme over hele landet.

Udgangspunktet bør være, at uddannelserne ikke er i konkurrence med hinanden, og skoler og institutioner skal agere som samarbejdspartnere, der sammen kan dække de fleste unges uddannelsesbehov.

Løsning:

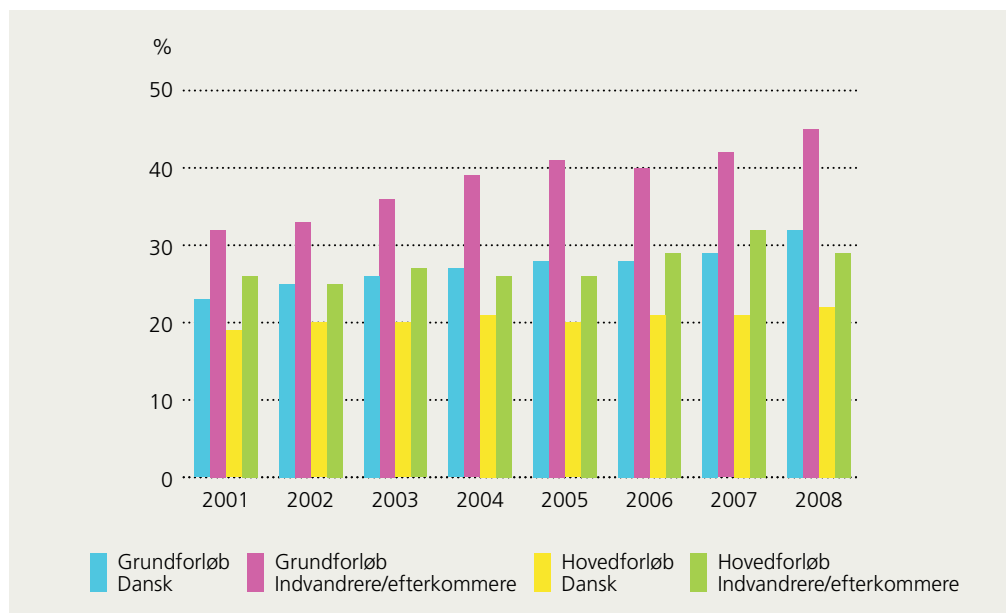
- Lovgivningen skal forpligte Ungdommens Uddannelsesvejledning, produktionsskoler og erhvervsskoler til at lave et struktureret samarbejde i lokalområderne.

Mere vejledning til de usikre

Figur 3

Frafaldsprocent på erhvervsuddannelserne fordelt på herkomst 2001-2008.

Kilde: UNI-C Statistik & Analyse 2009.

Problem:

Der er en tendens til, at vejledning af de unge ikke målrettes de grupper, der har særlige behov. Det er beklageligt.

En af de grupper, som kan have behov for ekstra vejledning, er elever – og forældre – af anden etnisk herkomst. De har ikke altid et bredt kendskab til de erhvervsfaglige uddannelser, og hvad man kan blive bagefter. Det kan føre til forkerte valg, eller valg truffet på et unuanceret grundlag – og det kan forårsage øget frafald.

Som det fremgår af figuren, er der markant større frafald blandt indvandrere og efterkommere. Det kan der være mange og forskellige årsager til, men uanset om det skyldes manglende faglige forudsætninger, manglende socialt netværk eller forkert valg af uddannelse, så placerer det vejledningsindsatsen helt centralt.

Løsning:

- Der skal ske en skarpere prioritering af vejledningen til fordel for grupper, der har særlige behov.

Gode introduktionsforløb

Problem:

Frafaldet er størst på grundforløbene i erhvervsuddannelserne. I 2008 faldt 33 pct. fra på grundforløbet, og 23 pct. faldt fra på hovedforløbet (Kilde: UNI-C).

Frafaldet er naturligvis alt for højt begge steder. Men noget tyder på, at det første møde med uddannelsen er svært for mange unge.

Det kan have mange årsager, men det er indlysende, at en god start på uddannelsen er afgørende.

Et godt tilrettelagt introduktionsforløb vil give eleverne et klarere billede af, om de har valgt den rigtige uddannelse. Og det vil styrke de flestes motivation, hvis de hurtigt møder praktiske opgaver tæt på virkeligheden og ikke kun tør teori.

Løsning:

- Introduktionsforløbene skal tilrettelægges, så der skabes et godt sammenhold og bygges sociale netværk op mellem eleverne.
- Introduktionsforløb skal sikre, at eleverne hurtigt møder faget – og får en fornemmelse af det job, de senere skal ud i.

Klassen er vigtig

Problem:

Optag hver 5. uge, individuelt tilrettede forløb, valgfag, open learning center mv. Der er mange grunde til, at eleverne kan føle sig splittede og uden holdepunkt undervejs i uddannelsen.

I modsætning til de fleste andre uddannelser optager erhvervsskolerne elever løbende. Det er en medvirkende årsag til, at det er svært at bygge et godt socialt miljø op omkring eleverne.

Et af de vigtigste ankre, der kan holde eleverne fast i uddannelsen, er klasserne. Derfor er det vigtigt at styrke klasserne som det centrale sociale omdrejningspunkt.

Løsning:

- Praksis skal ændres, så erhvervsskolerne kun optager elever to gange om året. Det vil styrke klassesammenholdet og opbygningen af sociale fællesskaber, lette den pædagogiske tilrettelæggelse og give mere ro for den enkelte elev.

2

ET GODT UNDERVISNINGSMILJØ

Tese: Det fysiske undervisningsmiljø skal være i orden med ordentlige lokaler, borde, stole, udstyr og arbejdsmiljø. Materiel i form af maskiner, IT-udstyr, hjælpemidler og andet materiel skal være up to date, vedligeholdet og i tip top kvalitet.

Godt psykisk og socialt skolemiljø med kammeratskab og sammenhold, fagligt såvel som socialt. Mulighed for hjælp fra professionelle støttepersoner i form af vejledere, mentorer, psykologer, socialrådgivere/-formidlere e.l. skal sikre god og ordentlig opfølgning på de unges problemer.

Socialforskningsinstituttet (SFI) gennemførte for Dansk Center for Undervisningsmiljø (DCUM) i 2005-2006 en undersøgelse blandt i alt 4.652 igangværende og frafaldne elever fra erhvervsuddannelserne.

Undersøgelsen, som er en af de mest omfattende af de erhvervsfaglige uddannelsers undervisningsmiljø, peger på, at undervisningsmiljøet har en markant indflydelse på, hvorvidt eleverne gennemfører en erhvervsfaglig uddannelse eller falder fra.

Der bør derfor gøres mere for at styrke undervisningsmiljøet.

Ikke flere elever pr. lokale end det er miljømæssigt forsvarligt

Problem:

Utilfredshed med lokalekvaliteten drejer sig hovedsageligt om indeklima, dvs. udluftning, temperatur og belysning. I en analyse foretaget af Advice for LO i 2008 lyder det bl.a. "Der er for små og for få lokaler. Det betyder for mange i klassen, og at der skal hentes flere stole ind. Det gør selvfølgelig også, at luften i klasselokalet meget let kan blive tung, når for mange elever er stuvet sammen."

Løsning:

- Undervisningsmiljøloven skal strammes op. Der skal være præcise regler for elevantal, udluftning, lys og ventilation.
- Hver enkelt skole skal sammen med elevrådet og bestyrelsen lave handlingsplaner for, hvordan indeklima og undervisningsmiljø kan gøres bedre.

Elevråd på alle erhvervsskoler

Problem:

Eleverne på erhvervsuddannelserne har en række rettigheder. De kan etablere elevråd, være repræsenteret på bestyrelsesmøder og møder i de lokale uddannelsesudvalg og ikke mindst også være repræsenteret i sikkerhedsorganisationen på skolen.

Desværre viser det sig alt for tit, at elevrådene kun fungerer sporadisk, og meget ofte er der ingen elevrepræsentanter til stede i bestyrelserne og de lokale uddannelsesudvalg – eller i sikkerhedsorganisationen. Årsager er der sikkert mange af, men skal vi forbedre vores uddannelser og skoler, er det vigtigt at inddrage eleverne aktivt – og det må skolen tage ansvaret for.

Et elevråd kan blandt andet være med til at sætte fokus på dårligt indeklima. Der skal naturligvis laves arbejdspladsvurderinger (APV) på alle skoler, men APV løser i sig selv ikke problemerne. Det er afgørende, at der sker en ordentlig opfølgning på anbefalingerne, og det vil trække i den rigtige retning at inddrage eleverne.

Løsning:

- Skolernes ledelser skal sikre, at der etableres velfungerende elevråd, og at eleverne deltager aktivt i de besluttede og rådgivende organer.

Attraktive fællesområder

Problem:

En analyse gennemført af AKF i 2005 påviste, at de fysiske rammer er meget centrale i forhold til at give de unge mulighed for at mødes med andre unge og få en tilknytning til uddannelsesinstitutionen. Det er mest attraktivt, hvis begge køn er repræsenteret på skolen, og skolen ligger i nærheden af de unges "gå i byen-miljøer".

Særligt for de etniske minoritetspiger er det vigtigt, at der på uddannelsesinstitutionen er nogle rammer, der muliggør, at de kan sidde og lave lektier alene eller sammen med deres gruppe, samt at de har et legitimt sted at mødes med andre unge og dyrke almindelig ungdomskultur, også i fritiden.

Der skal være mere fokus på skolernes fællesområder (kantiner mv.). Skolemiljø er ikke kun undervisningsmiljø, men også steder hvor elever kan være sammen og trives.

Løsning:

- Alle skoler skal have en handlingsplan, udarbejdet sammen med eleverne, for godt skolemiljø, herunder også lektiecafé, væresteder, IT-café m.v.
- Der skal i taxametertilskuddet til skolerne være indregnet et beløb pr. elev til skolemiljø/undervisningsmiljø.

Erhvervsskolerne skal stilles lige økonomisk – ved at behandles forskelligt

Problem:

Erhvervsskolerne er ikke stillet ens, hvad angår elevernes baggrund og forudsætninger. Nogle skoler ligger i områder, hvor de sociale problemer er store. Den baggrund, eleverne møder med, kræver simpelt hen en større pædagogisk og social indsats. Det skal løses ved at give disse skoler flere penge.

Løsning:

- Der skal indføres et socialt taxameter for at stille udsatte skoler lige i løsningen af opgaverne. Det siger sig selv, at udfordringerne ikke er ens skolerne imellem, og derfor skal den økonomi, der er til rådighed, heller ikke være ens.

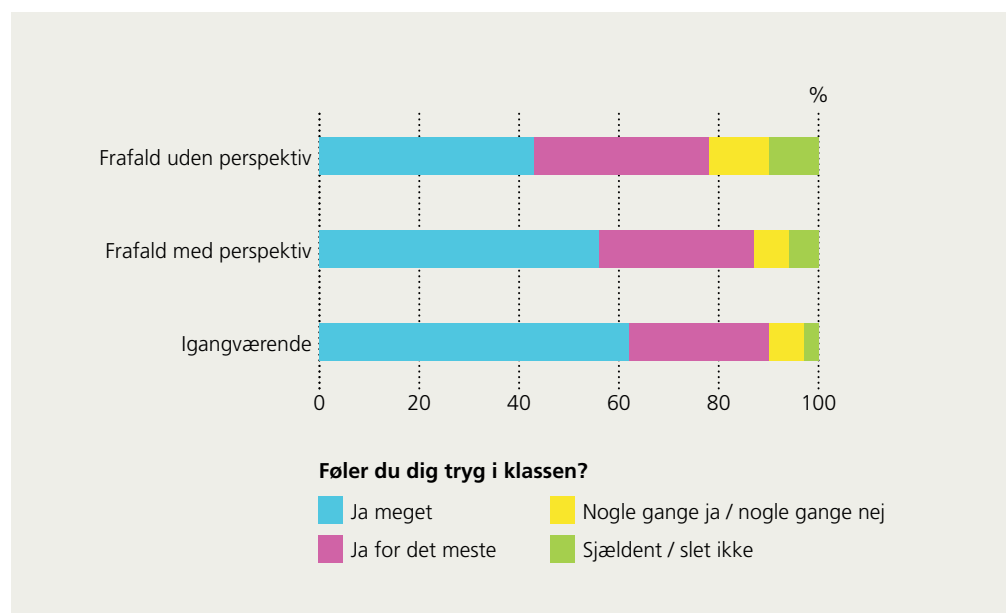
Mobberegler på alle erhvervsskoler

Figur 4

Socialt miljø på erhvervsskolerne.

Kilde:
Ugebrevet A4 nr. 28
28/8-2006 /
Dansk Center for
Undervisningsmiljø.

Note: Frafald uden perspektiv betyder, at eleven ikke er kommet i gang med en anden uddannelse eller kommet i arbejde. Frafald med perspektiv betyder, at eleven er begyndt på en anden uddannelse eller kommet i arbejde.

Problem:

Ugebrevet A4 gengiver et markant resultat fra en undersøgelse foretaget af Dansk Center for Undervisningsmiljø om de skadelige virkninger af et dårligt socialt miljø på erhvervsskolerne. Tre gange så mange elever, der er droppet ud af skolen, har oplevet uddannelsesstedet som et utrygt sted uden socialt sammenhold, sammenlignet med elever, som gennemfører uddannelsen.

Der er altså en direkte sammenhæng mellem, hvor tryk man føler sig i klassen, og risikoen for frafald. Således vil elever, der føler sig godt tilpas i klassen og som en del af et socialt fællesskab, have større chance for at gennemføre uddannelsen end elever, der føler sig udsatte, isolerede eller mobbede.

Løsning:

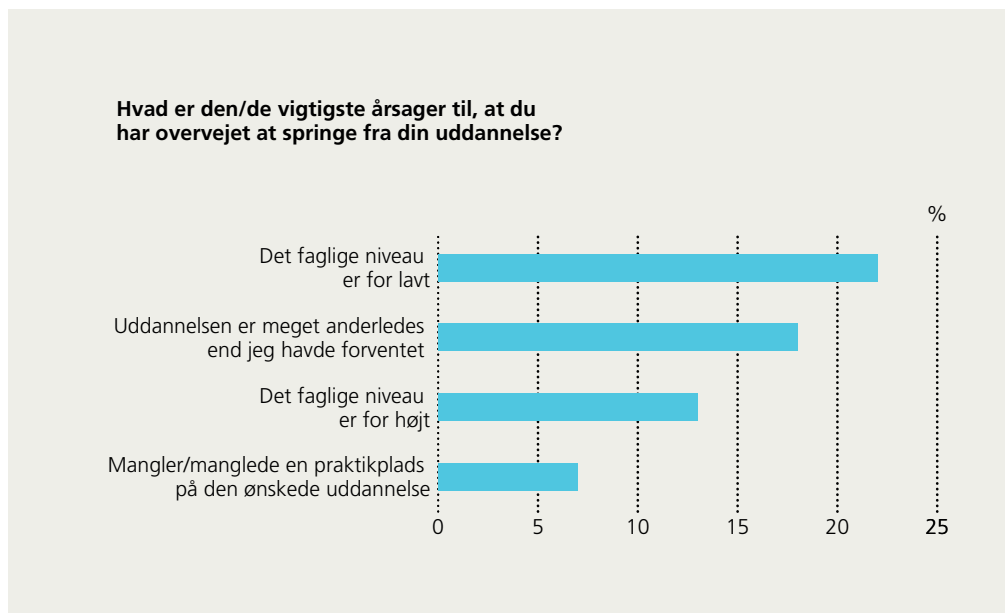
- Der skal laves et regelsæt for forebyggelse og håndtering af mobning på alle erhvervsskoler. Eleverne skal være med til at lave regelsættet, som skal godkendes af såvel elevråd som bestyrelse.
- Lærerne bør efteruddannes i konfliktløsning, og eleverne skal ved studiestart igennem et konfliktløsningsforløb.

Penge til godt pædagogisk miljø

Figur 5

Hvad er den/de vigtigste årsager til, at du har overvejet at springe fra din uddannelse? (udvalgte svarkategorier).

Kilde: Capacent-Epinion undersøgelse blandt unge ml. 16 og 30 år i gang med en erhvervsuddannelse, september 2007 (hentet fra DI).

Problem:

Capacent-Epinion har i 2007 spurgt en række elever i erhvervsuddannelserne, hvorfor de havde overvejet at springe fra uddannelsen. De vigtigste årsager fremgår af figur 5.

Det fremgår, at skuffede forventninger til uddannelsen og manglende praktikpladser er to vigtige årsager.

Men det faglige niveau spiller også en vigtig rolle. Der er flest, der synes, det faglige niveau ikke er højt nok, men der er også mange, der har den modsatte oplevelse.

Det er en stor udfordring at gøre noget for begge grupper af elever. Men der er ingen vej udenom. Rummeligheden skal øges. Ellers får vi aldrig flere til at fuldføre en erhvervsuddannelse.

Løsning:

- Der skal afsættes midler til at skabe et bedre pædagogisk miljø, hvor holdene ikke er for store, og hvor der er plads til at tage hånd om den enkelte elevs udvikling, både de stærke og ambitiøse elever og de elever, der har behov for mere tid og hjælp.

3

LÆRERNES KOMPETENCER I TOP

Tese: Lærerne skal være kompetente, brænde for faget og for de unge. Dygtige formidlere, engagerede og nyskabende med lyst til godt kollegaskab, udvikling og læring.

Lærernes løn- og ansættelsesvilkår

Problem:

En undersøgelse foretaget af Ugebrevet A4 (nr. 34, 2007) viste, at mere end halvdelen af lærerne på de tekniske skoler overvejer at sige deres job op.

Blandt lærere under 50 år har 62 pct. overvejet at søge nyt job inden for det seneste år. Blandt lærere over 50 år er tallet 53 pct.

Lærerne begrundet det i første række med dårlig ledelse, stress og dårlige lønforhold. Men også nye lovmæssige krav og manglende økonomiske ressourcer spiller ind.

Konsekvensen er, at det kan være svært for erhvervsskolerne at tiltrække og fastholde kvalificerede faglærere, særligt i perioder med højkonjunktur, bl.a. fordi arbejdsvilkår og lønforhold er ringere end på det private arbejdsmarked.

Løsning:

- Løn- og ansættelsesvilkår for lærerne skal forbedres og gøres mere konkurrencedygtige i forhold til det private arbejdsmarked.

Faglig opkvalificering af lærerne

Problem:

Behovet for kompetenceudvikling er stort. Dels fordi erhvervsuddannelserne meget hyppigt bliver ændret. Dels fordi udviklingen inden for fagområderne går meget stærkt.

En undersøgelse udarbejdet i 2008 af Advice for LO med interview af 96 erhvervsskole-elever viser problemer med lærernes manglende fysiske tilstedeværelse, deres pædagogiske formåen og deres personlige engagement i undervisningen. Der er en gennemgående oplevelse af, at lærerne er fagligt dygtige, men at nogle godt kunne trænge til at komme ud og få opfrisket tingene lidt. Problemerne opleves altså ikke af eleverne som lav faglighed, men som manglende kendskab til "virkeligheden" og som svingende engagement, interesse eller overskud fra lærernes side.

Derfor er der behov for at styrke lærernes praksiserfaring og kendskab til "virkeligheden" og gerne på en måde, der samtidig giver mulighed for faglig opkvalificering.

Løsning:

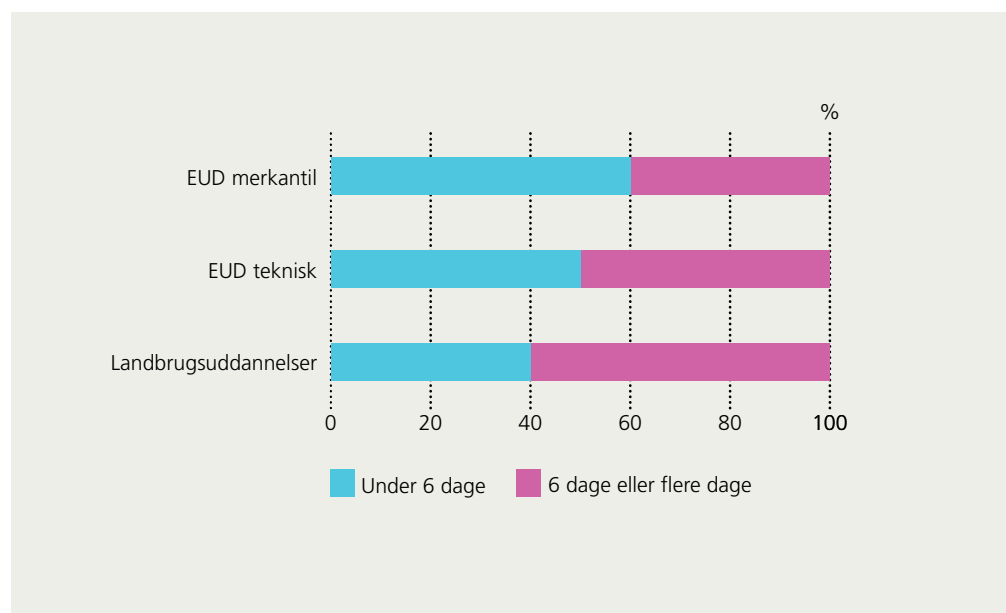
- Lærernes orlovsmuligheder skal styrkes, så de får mulighed for at arbejde i en virksomhed i et til to år.
- Der skal være bedre muligheder for praktikophold i virksomheder og for kombinationsstillinger, der gør det muligt både at undervise på en skole og være ansat i en virksomhed.
- Systematisk anvendelse af metoder, der medvirker til lærernes løbende udvikling – lærersamarbejde, overværelse af hinandens undervisning, studiebesøg i andre lande mv.
- Der afsættes fra centralt hold ekstra midler til en pulje, der kan søges til aktiviteter, der fremmer lærernes faglige opkvalificering.

Systematisk kompetenceudvikling

Figur 6

Antal dage pr. år undervisere på erhvervsskoler har deltaget i kompetenceudvikling.

Kilde: OECD og Statusrapport for kvalitetsudviklingstilskud 2004 (der fremgår ikke oplysninger om SOSU-skolerne).

Problem:

Der er store forskelle skolerne imellem med hensyn til tilrettelæggelse af og tid brugt på kompetenceudvikling.

En OECD-undersøgelse viste, at der er erhvervsskoler, hvor samtlige lærere har deltaget i kompetenceudvikling i 6 eller flere dage.

Men der er også skoler, hvor under 10 pct. af lærerne har deltaget i kompetenceudvikling i 6 eller flere dages varighed.

Udviklingen af lærernes kompetencer foregår således meget spredt i dag og ofte uden strategisk fokus. Målet må være, at kompetenceudvikling dels foregår i nogenlunde samme omfang landet over. Dels at den er styret af de faglige og pædagogiske udviklingsmål, som skolen sætter sig.

Løsning:

- Der skal være større strategisk fokus på lærernes opkvalificering og kompetenceudvikling, med fastsatte mål både for den enkelte lærer, for lærerteam og for lærerkollegiet som helhed.

4

LEDELSE MED FOKUS PÅ UDVIKLING

Tese: Ledelsen på skolerne skal være kompetent og professionel med mod til demokratiske processer, nytænkning, pædagogisk udvikling og høje ambitioner på elevernes og uddannelsernes vegne.

Kvalitet i ledelsen

Problem:

På uddannelsesinstitutioner var ledelse i mange år forbundet med begrebet "pædagogisk ledelse", dvs. ledelse af det pædagogiske arbejde på uddannelsesinstitutionen, og der var samtidig en opfattelse af, at underviseren var enerådende, så snart han trådte ind i klasseværelset.

I dag arbejder næsten alle i team, og i modsætning til tidligere efterspørger medarbejderne ledere, der kan stille mål op, give feedback og skabe gode rammer for udvikling af arbejdspladsen. Der er altså behov for kompetente ledere, der behersker lederfagligheden, også med de særlige forhold der gør sig gældende for erhvervsskolerne.

Løsning:

- For at fremme ledelseskvaliteten skal der etableres en lederuddannelse målrettet erhvervsuddannelserne.
- For at sikre sammenhæng mellem de overordnede ledelsesbeslutninger og den pædagogiske praksis skal ledelsen invitere til dialog i dagligdagen – og det skal ske ude i den enkelte afdeling.
- Ved eksterne evalueringer af kvaliteten skal det være et krav, at der følges op med handlingsplaner på skolerne.

Strategisk bestyrelsesarbejde

Problem:

Samme behov for kompetence gælder for bestyrelserne. Mange skoler har været gennem fusioner og er blevet større. Det medfører behov for et ændret fokus i bestyrelsen, hvor det ikke længere er muligt for det enkelte bestyrelsesmedlem at have et detaljeret kendskab til alle forhold på skolen. Bestyrelsen skal derfor fokusere på det strategiske beslutningsniveau, og det vil for mange være en omstilling i forhold til tidligere.

Løsning:

- Skolerne er vokset til store enheder, og de samfundsmæssige udfordringer for skolerne er også blevet større. Derfor skal skolebestyrelser sætte mere fokus på skolernes udviklingsmuligheder og strategi frem for detailspørgsmål.
- Arbejdsmarkedets parter repræsenterer i skolebestyrelserne skal uddannes til at løfte de nye strategiske og udviklingsorienterede dele af bestyrelsesarbejdet.

Taxametre frem for puljer

Problem:

Kravet om at skolerne skal udvikles ud fra en langsigtet strategiplan forudsætter, at man som ledelse og bestyrelse til en vis grad kender fx de økonomiske vilkår. Det er derfor et problem, at der i erhvervsuddannelserne i stor udstrækning afsættes kortsigtede puljer til specifikke formål frem for mere faste taxametre. Særligt når puljemidlerne tages ud af skolernes midler til ordinær drift.

Løsning:

- For at sikre udvikling uden kvalitetsforringelser skal styring fra centralt hold ved hjælp af økonomiske puljer kun finde sted på den betingelse, at der er tale om ekstra midler, der ikke tages fra det normale taxameter.

5

PRAKTIKPLADSER

Tese: Praktikvirksomhederne skal levere et tilstrækkelig antal praktikpladser og ordentlige oplæringsforhold, som motiverer de unge til at fastholde deres læreplads. Det er nødvendigt at have alternativer til praktikpladser, såfremt der ikke kan skaffes nok.

Vekseluddannelse og praksislæring

Problem:

Et centralt element i de danske erhvervsuddannelser er vekseluddannelsesprincippet. Kombinationen af læring gennem praksis og skolebaseret læring er en stor styrke. Og det skal der grundlæggende ikke ændres på.

Adgangen til praktikpladser er et afgørende aspekt i vekseluddannelsen. Men det er ikke alle unge, der opnår en praktikplads. Derfor er det vigtigt, at der konstant gøres en kæmpe indsats for at udvide antallet af praktikpladser.

Samtidig er det nødvendigt med et alternativ. Unge, der ikke opnår en praktikplads, fx grundet konjunkturudsving, skal ikke have en ringere uddannelse end andre. Derfor skal de positive elementer fra praksislæring i videst muligt omfang søges overført til skolepraktikken, som i dag er det eneste alternativ til en praktikplads.

Løsning:

- Vekseluddannelse skal fastholdes som det centrale omdrejningspunkt i erhvervsuddannelserne.
- De positive elementer fra praksislæring skal indgå i skolepraktik.

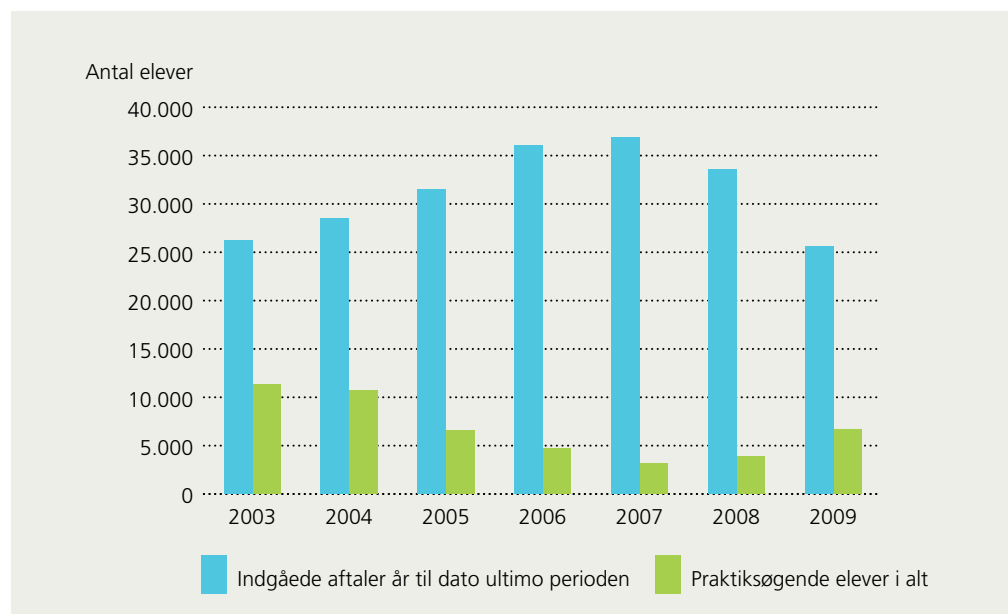
Praktikpladser og konjunkturudsving

Figur 7

Antal indgåede uddannelsesaftaler og praktiksøgende på alle erhvervsuddannelser tilsammen.

Kilde: UNI-C Statistik & Analyse.

Note: Tallene for 2009 er en fremskrivning baseret på udviklingen de første 8 måneder sammenlignet med tidligere år.

Problem:

Det er et grundlæggende problem i de danske erhvervsuddannelser, at arbejdsgiverne tager færre elever, når det går dårligt med økonomien. Det er på en måde forståeligt, men det er meget kortsigtet.

Dels rammer det de unge, der risikerer ikke at kunne færdiggøre deres uddannelse. Dels har det den konsekvens, at arbejdsgiverne kommer til at mangle uddannede folk, når konjunkturerne vender.

Den seneste udvikling dokumenterer problemet. Antallet af praktikpladssøgende er steget med hele 72 pct. på et år (status august 2009), hvilket især skyldes den økonomiske nedtur.

Figur 7 viser udsvingene i antallet af indgåede uddannelsesaftaler. Udsvingene skyldes ikke konjunkturerne alene, men de er en kraftigt medvirkende årsag. Det seneste fald sætter ind i 2008 og fortsætter desværre i 2009.

Praktikpladstillene og antallet af praktikpladssøgende viser tydeligt konjunkturfølsomheden i erhvervsuddannelsessystemet. I lavkonjunktur er virksomhederne tilbageholdende med at tage elever, og antallet af praktikpladssøgende stiger.

Løsning:

- Gør erhvervsuddannelserne mindre konjunkturfølsomme. Det økonomiske tilskud til virksomheder, der ansætter praktikelever, skal følge konjunkturerne. Der skal gives større tilskud til virksomhederne i krisetider og mindre tilskud, når det går godt.

Udbud af praktikpladser

Figur 8

Virksomheder med og uden praktikpladsgodkendelse (virksomheder er opgjort som produktionsenheder).

Kilde: "Analyse af praktikpladspotentialet på EUD-området". UNI-C Statistik & Analyse for LO (2009).

Problem:

Udbuddet af praktikpladser er for lille. Mange virksomheder, som godt kunne tage en elev eller to, gør det ikke.

At der rent faktisk er et stort uudnyttet potentiale både blandt offentlige og private virksomheder, dokumenterer en analyse af praktikpladspotentialet, som UNI-C har lavet for LO i 2009.

Figur 8 viser, at kun godt 7 pct. af virksomhederne i Danmark er godkendt til at tage elever. Det er en meget lille andel, som det bør være muligt at øge.

Man kan supplere med, at 43 pct. af de virksomheder, der faktisk er godkendt, ikke havde en praktikelev på det tidspunkt, hvor undersøgelsen er lavet. Det bør bestemt også være muligt at få flere af de godkendte virksomheder til at indgå uddannelsesaftaler.

UNI-C's analyse viser også, at 97 pct. af virksomhederne med en igangværende uddannelsesaftale er fra den private sektor. Det offentlige må derfor på banen og løfte en større del af ansvaret med hensyn til at tage elever ind.

Løsning:

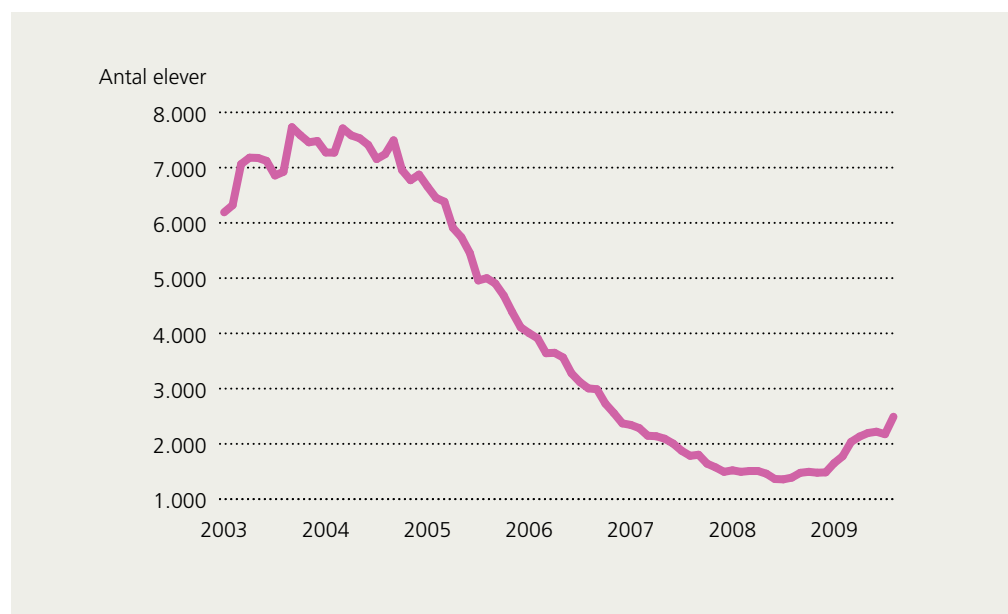
- Der skal indføres elev-kvoter for kommunale og statslige virksomheder og institutioner med krav om ansættelse af et bestemt antal elever pr. år. Det har med held været prøvet på det statslige område.
- Der skal indføres økonomiske sanktioner i form af højere bidrag til Arbejdsgivernes Elevrefusion (AER) over for virksomheder/brancher, der ikke ansætter elever.
- Det praktikpladsopsøgende arbejde skal effektiviseres. Erhvervsskolen skal systematisk tilbyde praktikvirksomheden en ny elev, så snart en elev er færdiguddannet.
- Der bør afsættes flere midler fra Arbejdsgivernes Elevrefusion (AER) til oplysende og opsøgende arbejde.

Skolepraktik

Figur 9

Igangværende elever i skolepraktik.

Kilde: UNI-C Statistik & Analyse.

Problem:

Unge, der ikke får en praktikplads, har ofte ikke et ordentligt alternativ. Det er ikke alle uddannelser, der rummer mulighed for at komme i skolepraktik. Det skal der imidlertid være mulighed for – det har vi tidligere foreslået i dette oplæg.

Skolepraktik er en udsældt størrelse. Kritikken er ofte uberettiget og viger uden om det centrale problem: Hvis ikke skolepraktik, hvad skal man så tilbyde elever uden praktikplads?

På den anden side har skolepraktik et dårligt ry hos mange arbejdsgivere og elever, og det er man nødt til at tage alvorligt.

Vi skal gøre den nuværende skolepraktik bedre og mere attraktiv. Men der er også behov for at tænke anderledes. Skolepraktikken skal kvalitetsudvikles, og på sigt skal der findes helt nye løsninger for unge uden praktikplads. Der er brug for et fulgdyldigt alternativ til ordinær praktik og ikke en nødløsning. Skolepraktik skal "re-brandes". Navnet sender forkerte signaler – at være i skole er ikke at være i praktik.

Som figur 9 viser, var der frem til 2005 ca. 7000 elever i skolepraktik. I 2005 blev der indgået en politisk aftale, der reelt afskaffede skolepraktik på 8 uddannelser, idet der blev indført en kvote på nul elever om året. Derfor ses det bratte fald fra 2005 og frem til 2009. I 2009 genindføres skolepraktik så på 3 af de 8 uddannelser: derfor stigningen i 2009.

Teknologisk Institut lavede en undersøgelse for Undervisningsministeriet i 2006, hvor det blev undersøgt, hvad der skete med de elever, der ikke længere kunne komme i skolepraktik på de 8 uddannelser. Undersøgelsen viste, at ud af de 6770 elever, der manglede praktikplads, var kun 28 pct. af eleverne i gang med en anden uddannelse, hvorimod 72 pct. ikke var påbegyndt en uddannelse.

Afskaffelsen af skolepraktik fik altså ikke i stor udstrækning eleverne til at vælge andre uddannelser, men medførte, at færre unge fik en ungdomsuddannelse.

Løsning:

- Der skal udvikles en afløser for den nuværende skolepraktik. En ny praktikcenterordning skal være flyttet ud af skolemiljøet – fx til en "butik" i butikscenteret – så den praktiske oplæring bliver mere virkelighedsnær, og der produceres og sælges på markedsvilkår og ikke kun trænes i beskyttede miljøer. Praktikcenter-oplæringen skal kombineres med virksomhedspraktik med delt uddannelsesansvar, så eleverne både kommer i virksomhedspraktik og i skolepraktik.
- Elever i skolepraktik skal aflønnes på niveau med elever i ordinær praktik. I dag modtager de skolepraktikydelse, som er lavere end den løn, man får, når man er i ordinær praktik. Det er med til at stemple skolepraktikken som værende af ringere kvalitet.
- Det er vigtigt, at der findes regionalt tilbud om skolepraktik. De lokale virksomheder, som efterfølgende skal ansætte de faglærte, skal kunne tage andel i kvalitets-sikringen og aktivt bidrage til, at uddannelsen bliver praksisnær. I den forbindelse skal de lokale uddannelsesudvalg involveres og forpligtes i forhold til konkret praksis og drift samt i forhold til kontakt til det lokale erhvervsliv.
- Det skal gøres attraktivt at ansætte elever, der har taget en del af uddannelsen i skolepraktik, i en afsluttende delaftale/restaftale. Eleverne har lært en masse om faget i skolepraktik, men savner arbejdspladskultur. Derfor er det vigtigt at få dem ud på en virksomhed.
- Der skal gennem ændring i lovgivningen indføres en elevlogbog, som skal anvendes af eleverne, og som følger tæt op på kvaliteten, både i skolepraktik, men også i virksomheder, når eleven er i forlagt undervisning. Elevlogbogen er dokumentationen for, at eleven opfylder alle de kompetencemål, der hører til uddannelsen.

6

DIALOG OG SAMSPIL MELLEM ELEV, SKOLE OG VIRKSOMHED

Tese: Dialogen og samspillet mellem uddannelsens tre centrale aktører elev-skole-virksomhed skal være en naturlig del af EUD-indsatsen, ligesom den skal være systematisk og prioriteret. Mange problemer og misforståelser kan undgås, og gode relationer etableres, hvis dette samspil fungerer.

Sammenhæng mellem skole og virksomhed

Problem:

Kun hver tredje elev, der kommer fra folkeskolen, oplever en god sammenhæng mellem praktik og skoledel. Elever, der har erhvervs-erfaring eller erfaring fra f.eks. gymnasiet, oplever dog i højere grad en sammenhæng. (Kilde: Lektor Klaus Nørgård Nielsen "Når eleverne selv skal sige det" 2005).

Et projekt fra 2004 fra Aalborg Universitet, gennemført af professor Lene Tanggaard Pedersen, viser, at koblingen mellem skole og praktik i et elevperspektiv handler om en kobling mellem "leg og lethed på skolen" og "den voksnes ansvarlighed i praktikvirksomheden". Nogle elever kan forstå at koble skolens virkelighed med praktikpladsens virkelighed, men det er ikke nær tilfældet for alle.

Både for skolerne og praktikstederne er det afgørende, at de oplæringsansvarlige i virksomhederne er opmærksomme på betydningen af denne kobling og finder måder til, hvordan denne kobling i praksis kan understøttes.

Under alle omstændigheder er der behov for at styrke kommunikationen mellem skole og virksomhed, ikke mindst af hensyn til elever med ringe uddannelses- og erfaringsbaggrund.

Løsning:

- Koblingen mellem skole og praktikvirksomhed kan styrkes ved, at skolerne inddrager virksomhedens problemstillinger/cases i undervisningen ved specialefag.
- Skolerne skal være bedre til at informere virksomheden om planlagte skoleforløb og pensum.
- De lokale uddannelsesudvalg skal som rådgivere og informanter for skolen sikre, at skolen har en strategi og plan for, hvordan skolen kommunikerer med praktikvirksomhederne om uddannelsen.
- Skolerne skal informere virksomhederne om alle uddannelsesmuligheder – ikke kun skolens eget udbud, men også udbuddet på andre skoler.

Forventningsafstemning mellem elev og virksomhed

Problem:

Frafaldet i erhvervsuddannelsernes praktikdel skyldes bl.a., at en stor gruppe elever oplever et kulturchok ved mødet med virksomheden og har savnet vejledning og støtte i praktiktiden. Det gensidige kendskab mellem elever og virksomheder er for lille, og den gensidige kommunikation er for ringe.

Eleverne begrundede ofte opsagte læreforhold med dårligt forhold til virksomheden eller mester, dårligt psykisk arbejdsmiljø og samarbejdsvanskeligheder. Virksomhederne derimod begrundede opsigelser med umodenhed hos elever, samarbejdsvanskeligheder og elevernes manglende kvalifikationer. (Teknologisk Institut/Udvalget om at alle gennemfører en ungdomsuddannelse – 2006).

Der er således plads til forbedringer af samspillet mellem elev, skole og virksomhed. Skolerne skal i samarbejde med virksomhederne gøre mere for at mindske kulturchokket, første gang eleverne kommer i praktik.

Løsning:

- Skolerne skal forberede eleverne på virksomhedernes krav og forventninger. Det kan fx gøres ved at anvende arbejdsgivere som gæstelærere på skolen, eller invitere tidligere elever til at komme og fortælle om deres erfaringer.
- Etablering af et "elev-ambassadørkorps", der tager rundt på skoler og fortæller om deres oplevelser og erfaringer, kan medvirke til at afstemme forventningerne. Ambassadørkorpsset skal være sammensat af elever, der er i slutningen af deres uddannelse.
- Virksomheder, der har praktikelever i forvejen, skal udpege en medarbejder til at fungere som kontaktperson for nye praktikelever.
- Kontaktlæreren på skolen skal besøge alle eleverne og deres mester på praktikstedet hvert halve år – hyppigere, hvis eleverne er frafaldstruede. Det åbner mulighed for dialog mellem parterne, inden problemerne bliver for store.
- Der skal etableres korte praktikophold allerede på grundforløbet, så eleverne på et tidligt tidspunkt får indsigt i, dels hvad de kommer til at arbejde med efter endt uddannelse, dels hvad der forventes af dem på en arbejdsplads.
- Erhvervsskolerne skal have flere midler til at forbedre samspillet mellem elever, skole og virksomhed.

7

OPSAMLING AF FORSLAG

Vi mener, at løsningerne i dette oplæg vil gøre de danske erhvervsuddannelser endnu bedre – ja faktisk til verdens bedste.

Vi vil arbejde målrettet for at få dem gennemført. Nogle vil kræve, at politikerne på Christiansborg laver lovændringer og sætter penge af. Andre vil blot kræve justeringer eller ændring af praksis. Vi har i alt fremlagt 49 løsninger, og det er mange. Derfor har vi som opsamling plukket nogle af de allervigtigste ud og skrevet dem på kort form.

- Alle unge skal have en reel garanti for at fuldføre uddannelsen. Har de afsluttet grundforløbet, skal de garanteres optagelse på hovedforløbet, enten gennem en praktikplads eller gennem skolepraktik.
- Klasserne skal styrkes som det centrale sociale omdrejningspunkt. Derfor skal det løbende optag af elever erstattes af optag to gange om året.
- Der skal indføres et socialt taxameter for at stille udsatte skoler lige i løsningen af opgaverne.
- Erhvervsuddannelserne skal gøres mindre sårbare over for konjunkturudsving.
- Derfor skal det økonomiske tilskud til virksomheder, der ansætter elever, være større i krisetider og mindre i gode tider.
- Der skal indføres elev-kvoter for kommunale, regionale og statslige virksomheder og institutioner med krav om ansættelse af et bestemt antal elever pr. år.
- Der skal indføres økonomiske sanktioner i form af højere bidrag til Arbejdsgivernes Elevrefusion (AER) over for virksomheder/brancher, der ikke ansætter elever.
- Erhvervsskolerne skal systematisk tilbyde praktikvirksomheden en ny elev, så snart en elev er færdiguddannet. Der skal afsættes flere midler fra Arbejdsgivernes Elevrefusion (AER) til oplysende og opsøgende arbejde.
- Der skal afsættes flere penge til at forbedre skole- og undervisningsmiljøet på skolerne.
- Der skal afsættes flere penge til faglig opkvalificering af lærerne, især for at øge lærernes virkelighedskendskab.
- Lovgivningen skal forpligte Ungdommens Uddannelsesvejledning, produktionsskoler og erhvervsskoler til at lave et struktureret samarbejde lokalt.
- Der skal udvikles en afløser for skolepraktik i form af et praktikcenter, hvor den praktiske oplæring bliver mere virkelighedsnær.

Nu skal der handling til, og alle parter må bidrage til, at vore unge får en uddannelse. Vi er alle en del af løsningen – også i forhold til denne vigtige samfundsopgave.

Verdens bedste erhvervsuddannelser

Udgiver:

HK/DANMARK
Weidekampsgade 8
Postboks 470
0900 København C
Telefon: 70 11 45 45
E-mail: hk@hk.dk
www.hk.dk

Forfattergruppe:

Karin Bancsi, Næstformand HK
Jørgen Dan Pedersen, HK Arbejdsliv og analyseafdelingen
Torben Kajberg, HK Arbejdsliv og analyseafdelingen
Rasmus Madsen, HK Arbejdsliv og analyseafdelingen
Birthe Rasmussen, HK Arbejdsliv og analyseafdelingen

Konsulent bistand:

Hanne Shapiro, Teknologisk Institut
Signe Dalgas Kofoed, Teknologisk Institut

November 2009

Grafisk tilrettelæggelse: Lars Møller Nielsen
Tryk: Hellbrandt Trykcenter

Rapporten kan rekvireres ved henvendelse til HK/DANMARK
Rapporten kan desuden i en periode downloades fra www.hk.dk

